

Tardy Lajos e szövegek együvé rendelésével és eligazító tanulmányával, alapos jegyzeteivel jelentős és hézagpótló munkát végzett, századok mulasztását törlesztette. Komoly része volt ebben *Boronkai Ivánnak* és *Kenéz Győzőnek* is, akik Tardyval karöltve plasztikus, sohasem erőltetetten archaizáló, ám a kor nyelvét, szövegeinek hangulatát, fordulatait remekül felidéző fordítást készítettek.

Jankovics József

A Zrínyi-nyomda mini-hasonmásai a magyar nyomdászat történetéről (A Budai krónika, 1973; M. Tótfalusi Kis Miklós *Mentsége*, 1974; Bod Péter és a magyar nyomdászat, 1975; Landerer és Heckenast urak metszvényei, 1976; a köteteket bevezette – a két utóbbi esetében válogatta is – Haiman György, a tipográfia és kötésterv Erdélyi János munkája).

Folyóiratunk örömmel regisztrálta már, hogy a mini-kiadványok divatja során a régi magyar kultúra és irodalom értékeinek izléses népszerűsítésére is történnek kezdeményezések. A Pátria-nyomda, Földi Vilmos jóvoltából 1971 óta évenként a középkori magyar történeti irodalom alkotásaiból bocsát ki egy-egy kötetet (vö. ItK 1976. 550–551). Most arról számolhatunk be, hogy a Zrínyi-nyomda 1973-ban, a magyar könyvnyomtatás ötszázéves jubileumának évében egy tudományos szempontból sokkal ambiciózusabb sorozatot indított el: évente egy-egy hasonmás-kötetet szentel a magyar nyomdatörténet valamely fontos dokumentumának. A 60 × 40 mm nagyságú, könyvművészeti szempontból is mintaszerű könyvecskek a közölt szövegek, illetve képek kicsinyített hasonmását közlik, a vállalkozást – az évforduló jegyében – az első hazai nyomtatott könyv, a *Budai krónika* reprodukálásával kezdve.

A kötetek irodalom- és művelődéstörténeti értéke mindenekelőtt a közölt anyag kiválasztásának és a mintaszerű kis bevezető tanulmányoknak köszönhető. Mindkettő Haiman György munkája, aki számos korábbi értékes kezdeményezése után e mini-hasonmásokkal újabb nagy szolgálatot tett a magyar nyomdászat egészében még megíratlan története ügyének. Tótfalusi Kis Miklós monográfiusa érhetően a legnagyobb magyar nyomdásznak szentelte a második kötetet: megjelentette végre a *Mentség* hasonmás kiadását, bevezetőjében pontos áttekintést adva a mű utóéletéről.

Míg azonban a *Mentség*-kiadás inkább csak a hasonmás hiteles közzétételével jelent gyarapodást, hiszen Tótfalusi művének ezt megelőzően már öt modern kiadása jelent meg, addig a következő, harmadik kötet minden szempontból hézagpótló újdonság. *Bod Péter és a magyar nyomdászat* címen Haiman összeválogatta Bod legkülönbözőbb munkáiból a nyomdatörténeti vonatkozású részeket s ezeket közli olyman hasonmás-antológiaként. A gyűjtemény élére a Tótfalusi emlékének szentelt *Erdélyi féniks* került teljes terjedelmében, s ezt követik a más művekből vett szemelvények. Együtt tanulmányozhatjuk így Bod Péter valamennyi nyomdatörténeti érdekű írását, melyekből a magyar nyomdászat-történet első jelentős művelőjét ismerhetjük meg. Kiderül, hogy mint annyi más esetben, Bod Pétert ebben a vonatkozásban is kiemelkedő hely, sőt a kezdeményezés érdeme illeti meg. Haiman bevezető tanulmánya pedig első ízben jellemzi és értékeli a nyomdatörténész Bod Pétert, idézve és hasznosítva Bod naplójának nyomda- és kiadás-történeti adatait is. Haiman kezdeményezése egyúttal újabb figyelmeztetés arra, hogy mennyire ideje volna már Bod Péter monográfiáját elkészíteni.

Az 1976-ban megjelent, negyedik könyvecske már a XIX. századba vezet: a Landerer és Heckenast-féle nyomda fametszeteiből ad válogatást. 1843-ban és 1845-ben adott ki egy-egy mintakönyvet a két jeles nyomdász és kiadó, közölve 19, illetve 643 „metszvény-mintá”-t. Betekintést enged ez a kis kötet a képi kommunikáció hőskorába, megismertette az olvasót, illetve nézőt a magyar nyomdászat egyik fontos, múlt századi újításával.

Az eddig megjelent négy kötet alapján csak azt kívánhatjuk, hogy a Zrínyi-nyomda áldozatkészsége tegye lehetővé a sorozat folytatását és hogy Haiman György további forrás-értékű kis hasonmás-köteteket tegyen közzé a magyar irodalom- és művelődéstörténet javára.

Klanczay Tibor

Köpeczi Béla: „Magyarország a kereszténység ellensége” A Thököly-felkelés az európai közvéleményben Bp. 1976. Akadémiai K. 384 l.

Köpeczi Béla a kuruc szabadsághozgalmak második szakaszának, a Rákóczi-szabadságharcnak az európai közvéleményben keltett visszhangját néhány évvel ezelőtt igen hasznos,